

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 10 d' Octubre de 1880

Núm. 10

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES			ANY	SEMESTRE
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal . . .	76 "	40 "	"	"		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata. . .	6 " "	3'50 " "
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. = CRÓNICA GENERAL per *Artur Masriera*. = NOSTRES GRABATS per *Eduard Tàmaro*. = BIBLIOGRAFIA. JOCHS FLORALS DE 1880 (continuació), per *J. Laporta*. = LA NIT Y TÚ (poesia de *Victor Higo*), traduïda per *Eusebi Cort*. = LA PARROQUIA DE SANTA MARIA DE LA MAR DE BARCELONA per *P. Company*. = TEATRES, per *F. M.* = NOVAS. = LLIBRES REBUTS. = BELLAS ARTS, per *X.*

GRABATS. = MADRIT. VISTA DE ARAVACA. Dibuix de *Amat*; grabat per *Payá*. = FRANCISCO BAYEU. Dibuix de *García*; grabat per *Perez*. = TARRAGONA ARTÍSTICA Y MONUMENTAL. Dibuix de *Rigalt*; grabat per *Toro*. = LÁPIDA DE SANTA MARIA DE LA MAR Y SEPULCRE DE L' ARDIAÇA BERNAT LULL. Dibuix de *Tàmaro*; grabat per *Floris*. = L' EPION.

CRÓNICA GENERAL

Han passat ja las firas y festas de la Mercé, sense d'xarnos grans recorts ni haverse assenyalat per cap acontexement ó festetx extraordinari y digne d' esser molt especialment mencionat. No 'ns posarém á examinar la culpabilitat de qui hauria pogut iniciar mellor las referidas festas, ni 'ns desfarém en inoportuns impropieris contra la Junta organitzadora de las matexas, com han fet la majoria dels periòdichs locals; sino que ressenyarém á la lleugera l' mes notable y digne que meresca ser posat en conexement de 'ls benévols llegidors de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA. En nostre número anterior vam

donar compte, com se merexia, de la sessió celebrada en lo saló de Cent de Casa la Ciutat pera col·locar los retratos d' en Claris y en Balmes, acte que fou sumament concorregut, y ahont l' auditori, despues d' aplaudir justament las memorias biográficas degudas als senyors Collell y Coroleu, admirá los magnífichs retratos al oli dels dos il·lustres patricis, fets ab lo bon acert que acostuman los distingits artistes senyors Borrell (Pere) y Reynés. Las il·luminacions, regatas y castells de focs, no 'ns oferiren cap novetat, porque, sense tenir res de censurable, tampoch nos mostraren cap innovació artística, ni 's presentaren ab altre forma que la rigorosament rutinaria. Lo tornetx á usansa de l' *Etat Mitxana*, que

DIBUIX DE AMAT

MADRIT. — VISTA DE ARAVACA

GRABAT PER PAYÁ

tant pomposament s' havia anunciat, tingué lloch en la *Plassa de Toros*, y si be 's vegé un xich de bona voluntat per part dels encarregats de sa direcció, fou un espectacle, que com molts havian previst, ni 's portà a cap ab lo lluhiment y propietat necessaris á festa consemblant, ni produhí l' efecte que altres vanament pensavan.

Mes lo que verament mereix esser retret, ja per haver sigut obra de la iniciativa particular, ja per lo bon éxit y unánime aprobació que de tothom ha merescut; es la font lluminosa que l' acreditat fabricant de màquines de cusir, senyor Escuder, alsá en la plassa de *Palacio*, y la cascada en forma de pont axecada per encarrech d' una comissió de propietaris del *Ensanche* davant del carrer d' Aragó y que executá molt acertadament l' intel·ligent artista senyor Robert. Totas duas obras foren visitadas ab afany per tots los barcelonins y 'ls forasters que en número considerable vingueren, cridaren ab justicia l' atenció per sos ben combinats efectes y encertada construcció, y meresqueren ser citadas per tothom com los dos mellors espectacles de nostres passadas festas. Rebin, donchs, l' actiu senyor Escuder y la comissió de festetx del *Ensanche*, l' afectuosa enhorabona dels qui, com ells, estiman tot lo que puga contribuir á embellir nostra ciutat per medi del avansament y la millora.

Axó es tot lo important que oferiren las firas de 1880, inclohent los diferents espectacles teatrals que durant tot l' any ja fan (com diu ab acert un apreciable diari local) notable y atractiva á Barcelona; si be nosaltres no creyem com ell, que las *corridas de toros* (que desgraciadament en las darreras festas havem vist reiterar) també ajudin á son bon nom, cultura, embelliment é importancia.

Durant l' última desena, poch fecunda en acontexaments variats pera fer atractiva exa secció, s' han inaugurat en lo *Seminari conciliar* y en la *Universitat literaria*, los respectius cursos acadèmichs pertanyents á 1880-81. En lo darrer d' aquets centres tingué lloch la obertura ab tota la solemnitat acostumada y ab la assistència de las primeras autoritats, corporacions y la majoria de catedràtics de las diferents facultats. Lo il·lustrat Dr. D. Fructuós Plans y Pujol fou l' encarregat de la oració inaugural, y llegí un magnífich y apreciable discurs, que fou acullit ab vivas mostrats d' entusiasme per lo escullit auditori que sapigué estimar degudament lo bon criteri y acabada forma ab que 'l docte senyor Plans tractá de la íntima afinitat y perfecta germanó que hi ha entre la fé y la veritable ciencia. En molts altres centres d' ensenyansa, y en las academias d' art é industria, també hi ha retornat l' activitat, comensantse per tot las agradables y afanyosas tasques de la intel·ligencia y lo treball.

Mentres s' espera la prompte inauguració oficial del camí de ferro de Ripoll á Sant Joan de las Abadesas, quin acte, segons tenim entés, vindrá á presidir lo excel·lentíssim senyor ministre de Foment y 's celebrará ab espléndida cerimonia; ha vingut la noticia de la concessió feta pera construir una tram-via desde la estació de Sils á la vila de Santa Coloma de Farnés. LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA no pot menys que celebrar aquestas milloras que son una ferma y eloquent prova de la activitat progresiva que en Catalunya regna.

A Melbourne, una de las ciutats mes importants de Australia, empori del comers y navegació del novíssim continent, acaba d' obrirse la primera Exposició universal que are fa un any s' iniciá, trobant lo pensament magnífica acullida en lo govern del país y en la majoria dels productors d' Europa y América. Lo telégrafo ha portat la nova de la obertura de la Exposició y diu que l' éxit d' aquesta supera á las esperansas de sos iniciadors. Las produccions de tots los pobles y 'ls fruyts del treball y la industria de totas las rasses, s' agermanan allí en encisador aplech y mostran l' avansament y la cultura de cada nació, ensenyant las maravellas del progrés, la ciencia y l' art, al indígena fill de la Nova-Holanda, que sens dubte deu admirar y benehir exas innovacions civilisadoras, fillas de la pau, la germanó y la constancia, que donan vida y fan renaxer als pobles.

Mes al costat d' aquestas entusiasmats manifestacions del avens universal, ¿quí es, que no llegeix ab tristesa los telégramas en que tots los periódichs donan compte dels conflictes esdevinguts en l' Orient entre la Inglaterra y la Turquía, ab motiu de la ocupació de la ciutat de Dulcigno pe 'ls albanesos? ¿No es una vergonya que en lo segle XIX s' hage encare de recorre á las escuadras blindadas pera esclarir fets, jutjar afrontas ó venjar agravis?

ARTUR MASRIERA.

Barcelona 7 Octubre de 1880.

NOSTRES GRABATS

VISTA DE ARAVACA

Aravaca, vila de la provincia de Madrid situada sobre un baix turó y á l' indret de la carretera Real de Castella la Nova, presenta una senzilla perspectiva, de que dona bona idea nostre grabat. Entre sos moderns recorts deu contar-se 'l de que allí morí 'l distingit pintor y dibuixant Balaca, y segons tenim entés lo dibuixant Amat volgué representar á ell mateix y al dit Balaca en los dos cassadors que 's presentan casi á primer terme.

FRANCISCO BAYEU

Fou Francisco Bayeu y Subias natural de Saragossa, y nasqué en 1734. Deixeble distingit de Lujan, en sa escola 's formá sa amistat ab lo després també célebre y distingit pintor Goya y Lucientes. Pensionat á Roma per l' Academia de Sant Fernando de retorn á Espanya, entaulá íntimas relacions ab lo célebre pintor Mengs y col·laborá ab ell en diferents é importants pinturas del Palau Real de Madrid. Continuant sempre sa amistat ab Goya, qual fama anava creixent de dia en dia; en 1774 hi entaulá 'l parentiu de cunyat per lo casament d' aquell ab sa germana Josepha Bayeu. Junts treballaren Goya y Bayeu en la pintura del temple de Nostra Senyora del Pilar de Saragossa; y entre molts altres obras sevas descollan en lo Museo de Madrid diferents quadros d' assumptos mitològichs uns, religiosos altres y alguns de género. Essent Director de l' Academia de Sant Fernando y primer pintor de Cámara, morí en Madrid en 1795. Son retrato, que reproduhim, es obra del repetit Goya, y figura ab lo n.º 529 en lo museo de pinturas de Madrid.

TARRAGONA ARTÍSTICA MONUMENTAL

Es remotíssima la fundació de la ciutat de Tarragona, puix fluctúan las opinions entre 'ls pobles pelàgichs, indichs, fenicis, hebraichs, etc., y desde antich apareix com á capital de la *Cosetania* segons acreditan numerosas medallas. Son nom *Tarraco*, que molts derivan del hebreu, significa, segons uns, *reunió de pastors ó pleta*; y segons altres, que descomponen lo vocable en los de *Thara* y *Gou*, significa *la robusta, la forta*. Aquest calificatiu, per sa situació y singulars defenses, apar que adquirí gran predomini, puix aixís entre 'ls Romans l' anomena *Martial*, y l' espanyol Prudenci la titula: *Arx Iberia*, ó sia fortalesa de l' Iberia.

Si forta y prepotent era Tarragona avans de la vinda dels Romans, als dos germans Cneo y Publi Escipió fou degut son major esplendor é importancia, en termes de que Plini l' anomena «la ciutat dels Escipions.» Elevada á colonia Romana per August, fou també erigida en Convent jurídic, pera la reunió de las Asambleas y arreglo dels negocis polítichs y administratius de la gran provincia que portava l' nom de *Tarraconense*; y llavors restá justificat lo dictat de Pomponi Mela qui l' anomena *opulentíssima*. Aumentaren sos títols é importancia cada dia, segons ho acreditan la profusió y magnificencia de sos antichs monuments, y entre ells las monedas repeteixen lo grandió dictat de *Colonia vixtrix togata Tarraconensis*, (C. V. T. T.); çó es: «Colonia vencedora y togada de la Tarraconense;» lo que ab altres molts empreses en que sortí triuñant l' acreditada valentia de sos naturals justifica l' us de la palma victoriosa que avuy ostenta en lo cim de sa corona.

Lo grabat del present número dona lleugera idea d' alguns dels monuments que encara recordan la grandesa de Tarragona, segons demostrará aquesta breu exposició. En los números 3 y 5 se reproduheixen la portella y porta ciclòpea, y part de las murallas ciclòpeas, obra dels pobles Pelàgichs, que la construhiren pera defensa de son petit recinte contra 'ls iberos sos pobladors; obra fortíssima formada per medi de grans pedruscos sens pulimentar, sobre dels que després dits iberos construhiren altres murs; y acceptada aquesta base pels Romans, sobre d' ella alsaren sas murallas ab petites pedras de fil posadas ab simetria, unas lllas y altres diversament almohadilladas. Notabilíssima la porta ciclòpea, quals jambas forman sis grans pedruscos, y un sol d' enorme la llinda; també té especial caràcter la porta de Sant Antoni, (vista n.º 1), oberta en lo mur Romá, y construhida en part ab fragments escultòrichs de l' época, si tota la construcció no pot considerarse Romana.

La torre ó sepulcre dit dels Escipions (vista n.º 7), se troba prop de la antiga via Aurelia, que conduhia á Roma, essent monument que ha donat lloch á molts controversias, puig alguns volen que fos lo sepulcre ó per lo menos memoria funeraria erigida pel exèrcit als Escipions, simbolisant l' exèrcit los dos soldats que están ab ayre afligit sobre 'ls dos pedestals; y altres creuen que sols era un sumptuós sepulcre particular, comprobant l' existencia d' altres sepulturas de menor importancia á l' entorn, las últimas paraulas de la avuy corcada inscripció en dos ratllas que 's troba sota la coronisa, sobre la que s' opina terminava l' últim cos una

piramideta quadrangular, y que diuhen en singular, SIBI. REMANERE; y per fi deu saberse que tal volta aclariria tots los duptes una lapideta que 's conta existia entre 'ls dos soldats en lo segon cos, y que fou arrencada per ordre del Cardenal Cisneros en lo segle XVI, qui després de passar per allí volgué conservar-la en son poder.

Mes envers lo Vendrell, y atravesat per la carretera ó dita via Aurelia, se troba l' arch triuñal de *Sura*, vulgarment Bará, magnífich per sa mateixa senzillesa y bona planta general arquitectónica. Sa inscripció, igual en las dos caras, y de la que 's conservan majors vestigis en la d' Orient, posada en l' arquitrabe, aixís com l' altre en lo fris, diu: EX. TESTAMENTO. L. LICINI. L. F. SERG. SURÆ. CONSTRUCTVM. çó es: «Erigit segons lo testament de Luci Licini Sura, fill de Luci de la tribu Sergia.» Ostentosa mostra de l' opulencia de la citada familia, aquest monument, que conta prop de dos mil anys, ha sigut modernament restaurat ab acertada parsimonia.

Si terribles foren las vicissituds de Tarragona per las invasions dels Goths, que produhiren la sortida dels Romans, y per las embestidas dels sarratxins, que l' assolaren y tingueren subjecte; després de sa reconquesta pels Comtes de Barcelona fou restablert son arquebisbat; y donada al nou arquebisbe Sant Olaguer en 1148, aquest l' infeudá á Robert d' Aguiló, dit lo Burdet, qui firmá l' acte d' infeudació en l' iglesia avuy dita de Santa Tecla la vella, immediata á la Catedral, y 's titulá Príncep de Tarragona.

Resolgué Sant Olaguer, de retorn de Palestina en 1124, que fos erigida la sumptuosa catedral á qual ábside coronat de lladroneras, defensa que feyan necessaria las circunstancias, presenta lo grabat n.º 4; y no essent possible una descripció la més lleugera de tan soberba fábrica en aquestas ratllas, sols será possible consignar que segons estil típic de l' época, además de l' ábside central major, destacan los dos petits ábsits laterals; domina l' estil romànic en las dos naus laterals del temple y en lo claustre, y s' opina que també, además de las dos portas laterals de la fatxada, dominava en la central, que 's presumia la que dona pas al claustre, fins que en temps del arquebisbe Olivella, en 1282, fou construhida la esbelta nau del centre, d' istil ojival, al que també corresponen la magnífica actual porta major y la torra de las campanas; torra en la que, segons pot notarse en nostre dibuix, los calats y columnetas de sos finestrals foren trencats quan s' alterá la costum de que las campanas penjessen per complert en l' interior. Entre las majors preciositats d' aquesta catedral deuen mencionarse 'l grandió bany d' August, avuy utilisat pera fonts baptismals; lo preciosíssim gran retaule de l' altar major d' alabastre de Sagaró al que apenas emulá 'l de Poblet; y entre 'ls sepulcres l' acabadíssim de l' arquebisbe lo infant don Joan d' Aragó en lo presbiteri.

En lo carrer que passa pel detrás del circuit de la catedral se troba la capella de Sant Pau, quina fatxada, segons lo dibuix n.º 8, es digne d' especial consideració per la singularitat de son estil romànic, aventurantnos á exposar l' idea de si las dos altas columnas de sos ánguls indican un intercolumni d' un edifici més antich.

La Creu de Sant Antoni (dibuix n.º 2) es altra de las molts creus de terme alsadas en lo segle XVI, delicada y de bonas esculturas adequadas al objecte de sa erecció, á la vegada administratiu y religiós.

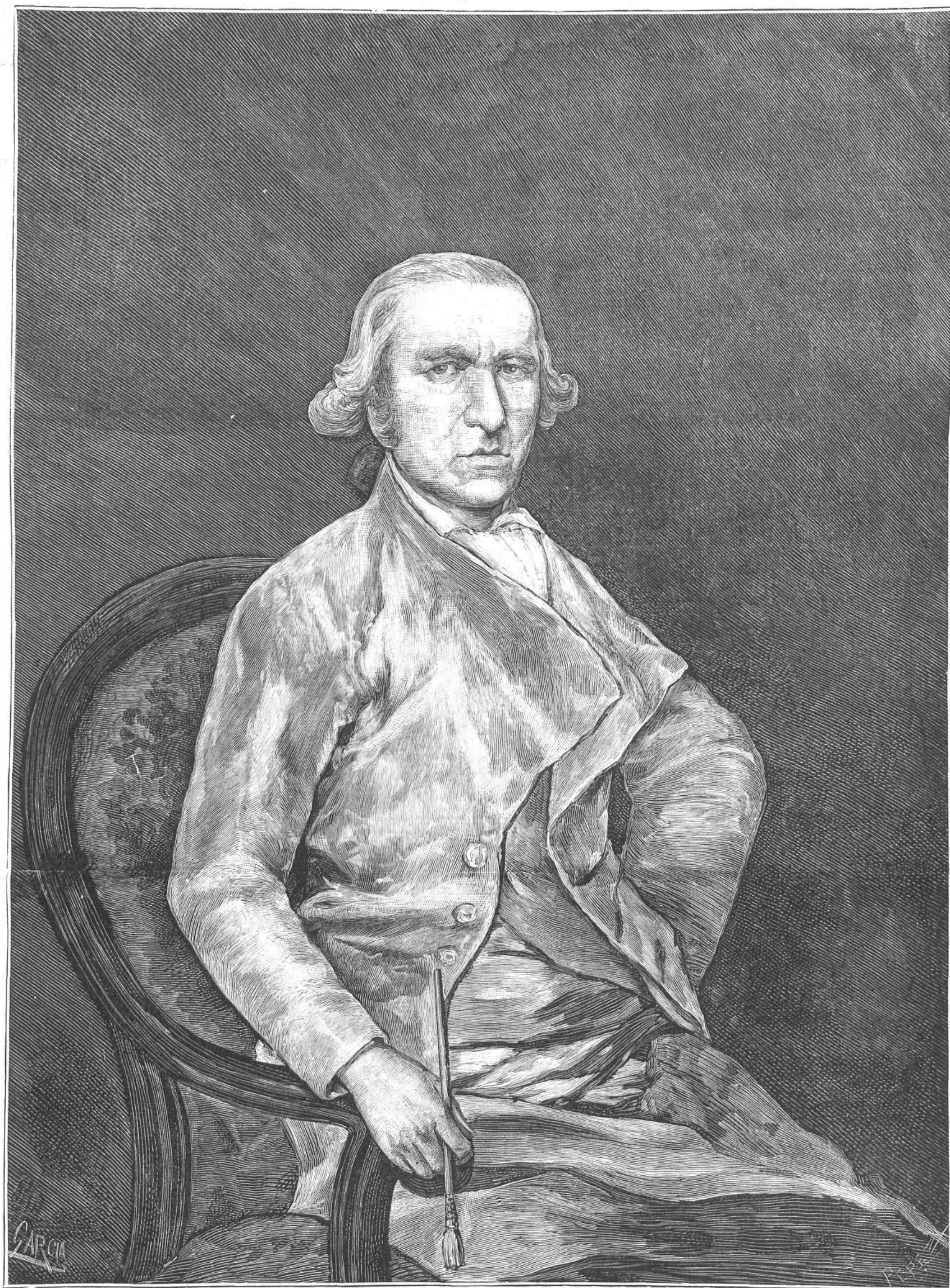
L' artístich aplech d' ánforas, capitells y altres objectes arqueològichs de la part superior de nostre dibuix, dona lleugera idea de la magnífica collecció d' antiguetats clàssicas del Museo Tarragoní, augmentat per desgracia ab riquíssimas despulles dels principals monastirs de la provincia; y aquesta té avuy per emblema, ó escut d' armas, d' azur (ó blau) los quatre principals rius que la fecundan sobre camp d' argent.

LÁPIDA DE SANTA MARIA DE LA MAR Y SEPULCRE DE L' ARDIAÇA BERNAT LULL

En lo curiós treball *Apuntacions històriques y costums tradicionals de Santa Maria de la Mar*, que ve ab lo present número, poden llegirse algunas noticias respecte á tal iglesia, de la que no ha deixat d' ocupar-se cap de las obras que parlan dels monuments principals de Barcelona, además d' algunas monografias especials; y actualment sabem que 's troba en vias de preparació un extens y metódich treball, iniciat á consecuencia de la visita á dita iglesia, efectuada per l' *Associació catalanista d' excursions científicas*.

Iguals en son contingut las dos lápidas de la porta oriental que surt avuy al carrer de Santa Maria y avans al fossar anomenat de las Moreras, la que copiém escrita en catalá, essentho l' altra en llatí, diu aixís:

EN NOM DE LA SS. TRINITAT AD HONOR DE MADONA STA. MARÍA FO COMEN-SADA LA OBRA D' AQUESTA ESGLEYA LO DIA DE STA. MARÍA DE MARS L' ANY 1329, REGNANT N' ANFÓS PER LA GRACIA DE DEU REY D' ARAGÓ QUI CONQUES LO RÉGNE DE CERDENYA

DIBUIX DE GARCIA

FRANCISCO BAYEU

GRABAT PER PEREZ

This composite plate contains eight detailed engravings of Roman archaeological sites, each numbered for reference.
1. Top left (3): A stone archway set into a wall, with a large vase and other objects placed on a ledge in front of it.
2. Top right (5): A narrow street or alleyway flanked by high stone walls.
3. Middle left (3): A stone wall with a small arched opening and a tree growing from the top.
4. Middle center (4): A church with a prominent bell tower and a small dome.
5. Middle right (5): A narrow street or alleyway flanked by high stone walls.
6. Bottom left (6): A large stone archway supported by columns.
7. Bottom center (7): A stone wall with a small arched opening and a tree growing from the top.
8. Bottom right (8): A small temple or shrine with a circular opening in the wall and a small dome.
The artist's signature 'Rigault' is visible in the bottom left corner.

DIBUIX DE RIGALT

GRABAT PER TORO

LA PARROQUIA
DE
SANTA MARIA DE LA MAR (1)
DE BARCELONA

APUNTACIONS HISTÓRIQUES — COSTUMS TRADICIONALS (2)

Tant prompte com se permeté construhir temples pera la religió cristiana, s'edificá en Barcelona y sobre un sorral, segons tradició, la capella de Santa Maria de las Arenas, en la que 's fundá un convent de monjos de S. Agustí, per Quirich de Toledo, qui fou son primer abad. Dit Quirich va esser després elegit y consagrat bisbe de Barcelona, y en l'any 665 fou traslladat a la Seu de Toledo.

Quan en 713 entraren los moros en Barcelona, estipularen los cristians ab lo rey Abdelazis pera poder permanexer la capella de Santa Maria de las Arenas oberta al servey de la religió de Jesu-Crist, y pagavan pera tal permís una crescuda pensió.

Lo primitiu temple tenia la fatxada en lo que fins avuy era conegut per lo fossar de las moreras, y va esser costejada sa construcció per los devots feligresos, principalment.

Aumentantse la riquesa y la població de la ciutat, fou menester edificar una iglesia més gran, y en 25 de mars de 1329, essent bisbe de Barcelona en Pons de Gualba, se colocá la primera pedra de l'actual temple, y aixís ho manifestan dos lúpides, una catalana y altre llatina, posadas en la fatxada d'orient, y se comproba també per acta escrita en pergami que 's conserva en l'Arxiu de la M. I. Junta d'Obra.

No se sap lo nom del savi y modest arquitecte que dirigí las obras de tan magestuós edifici, en lo que 's termenà l'última volta als 15 agost de 1383 y se celebrá la primera missa als 15 agost de 1384, haventse empleat pera sa construcció 54 anys, 7 mesos y 9 dias.

Consta aquest temple de tres elevadas y esbeltas naus, divididas per 16 columnas de poch diámetro (1 m. 60) y de 16 m. d' elevació. La longitud de la iglesia es de 75 m. ab 4 de profunditat compresas las capellas. La latitut de la nau central es de 12 m. 50, y las dels costats de 6 m. 25.

Estantse construhint lo temple, un incendi cremá lo interior, la sagristia y lo cor, pero costejat pels feligresos (com la construcció en general) se restaurá, ajudant ab bona cantitat lo Rey en Pere lo Ceremoniós per intervenció del Cardenal de Pamplona, qui era Ardiaca de Santa Maria.

En 1428 un terratrémol sembrá 'l pánich y desolació en Barcelona, y no obstant las lleugeras parets de Santa Maria de la Mar, las altas voltas de 170 pams d'alsada no varen cedir al sacudiment, com tampoch en los dels anys 1448 y 1525.

Al sufrir nostra ciutat lo siti de Felip V las balas dels sitiadors destrossaren las vidrieras, y una disposició ordená que 's tapiessin, tornantse a restaurar en 1779, época en la que va treurers lo chor, que estava al mitj del temple, al igual que en la Seu.

Al extrem del ábside se troba la porta del Born, y consta per las Ordenansas de la Confraria de S. Jordi, de la que solament formava part la noblesa catalana, que en los torneigs los mantenedors al entrar en la plasa del Born, avans d'anar a saludar al Rey, anavan devant d'aquest portal a fer acatament a Nostra Senyora de la Mar; y en lo mateix lloch, ab imponent y fúnebre aparato, se celebrava la cerimonia d'aixecar la excomunió al anar al patibul los presos excomunicats.

Als costats del retaule major hi ha l'escut d'armas de la universitat de parroquians, format per las quatre barras de sanch concedidas per Wifredo lo Pelós. Lo Comte En Ramon Borrell concedí la Creu de S. Jordi y 'l Rey Pere lo Ceremoniós la Corona Reyala, segons la usavan los Reys d'Aragó. Ademés a la barba del escut se veu un mar de azur, agitat en plata.

En lo presbiteri de Santa Maria han tingut lloch fets molt notables. En 10 de Juny de 1571 don Joan d'Austria hi va oír missa avans d'embarcarse pera la expedició de Lepant. En 13 novembre de 1701 se celebraren

1) Aixís se troba escrit lo títol de l'iglesia en los llibres de sos Arxius.

2) Aquest treball fou llegit per son autor en sessió ordinaria de l'Associació catalanista d'excursions científicas.

las velacions de Felip V y la seua esposa Maria Lluïsa Gabriela de Saboya; y en primer Agost de 1708 se revalidaren los desposoris del arxiduch Carles d'Austria ab la primcesa Isabel Cristina de Brunsvik. Quant la canonicació de S. Miguel de los Santos y los Mártirs del Xapon, se reuniren allí, en Maig de 1862, dos cardenals, un patriarca, quatre arquebisbes y catorze bisbes espanyols avans d'embarcarse pera Roma; y ab motiu del centenar de S. Pere, se reuniren també allí, en 1866, un nombre respectable de prelats espanyols avans de empendrer dit viatge.

Las funciones religiosas se celebran ab magestuosa pompa y solemnitat, en la que 's titula insigne parroquia de Santa Maria de la Mar.

Quinze anys avans de que lo P. Tomás Estella instituís en Roma la associació de la Minerva, ja s'havia instituhit en Santa Maria, en l'any 1524. Se creu també que avans de 1573, se comensá a celebrar ab solemnitat la professó de la octava de Corpus; y la institució de las quaranta horas, fundada per los parroquians en 1682, te una antigüetat de 93 anys a las establertas en la Catedral y altras parroquias.

Una vegada l'any, lo dia de S. Matias, se reuneixen en lo chor de la iglesia de Santa Maria los parroquians caps de familia, y per majoria relativa anomenan los obrers que han de administrar y representar la parroquia durant l'any, ab arreglo a las antigues ordenansas, que foren aprobadas per lo Prelat y confirmadas per lo papa Gregori XIII ab butlla dels 20 d'Abril de 1573.

La M. I. Junta d'obra forma una respectable corporació que disfruta de molts privilegis. Son tinguts los obrers com a senyors alodials del temple, y exerceixen gran autoritat; tenen lo dret d'intervenir en las visitas del Prelat en la iglesia, y no solsament l'acompanyan en l'acte de la visita, sino que poden cubrirse quan lo Diocesa ho fassia; y se cubreixen també després del Ave-Maria en los sermons dels divinals oficis quan assisteix l'ajuntament.

La Junta d'obra es la única que pot autorisar las captas durant las missas, tenint a son cárrech la de las ánimas del Purgatori y la del Santíssim Sacrament, segons possessió inmemorial concedida per lo papa Clement VIII en butlla de 9 d'Agost de 1595; donar permis pera celebrar las funciones religiosas, y manté lo privilegi de tenir cadiras en lo Chor, formant una sola corporació ab la Reverenda Comunitat en lo presbiteri, en lo chor y en tot altre lloch que assistescan, dret ratificat ab convenis solemnes, en especial lo Concordat de 7 de Juliol de 1796 y 'l del 23 Mars de 1800.

Forman la Obra, un president, que sempre sol esser un noble, quatre vocals y l'administrador del Plat de Vergonyants, (piadosa institució autorisada per Breu de Sixte IV y confirmada per Ignocenci VIII en primer Septiembre de 1484), essent aquest cárrech de confiança, que consisteix en fer caritat als pobres vergonyants de la parroquia, sens tenir que donar compte de la recaudació ni de la entrega de lo recaudat.

Ademés está constituïda junt ab l'Obra la il·lustre Junta de Vinticinquena, nombrada igualment per los parroquians, pera esser consultada per l'Obra sempre que sia menester y la importancia dels assumptos ho requereixa.

Desde 1858 está establerta també una Junta de Beneficencia, la que a més de socorrer als malalts pobres ab servey facultatiu y aliments, sosté una escola de dia per noys y altra per noyas, y una per treballadors al vespre.

Menció especial deu ferse, al parlar de Santa Maria de la Mar, dels bastaixos ó macips de ribera, puig ells ab extrema generositat transportaren gratuïtament la major part de la pedra necessaria pera la construcció, y en recompensa fou posada sa imatge entre la ferramenta de la porta principal; constituïts en gremi obtingueren capella y bandera propia, que 's conserva en la mateixa iglesia; y entre altres privilegis propis de l'epoca, se 'ls hi concedí que lo Viático pera los agremiats pogués sortir per lo portal major ab tal de que no descuidessen cremarhi totas las nits una llantia y tenirlo ben escombrat a sas despesas.

Actualment están encara en us en aquesta gran iglesia las tradicionals y antigas costums, las que contribuïxen moltíssim a donar esplendor y magnificencia als actes religiosos y a sostindre en los feligresos lo amor y esperit de corporació que tan distingeix a la parroquia de Santa Maria de la Mar de Barcelona.

P. COMPANYY.

TEATRES

INAUGURACIÓ DE LA TEMPORADA D'HIVERN

Ja tornem a ser a la que 'n podriam dir temporada formal dels espectacles escènics; la temporada d'hivern.

A l'estiu, en que tot es expansió y alegria, 'ns basta poder passar la vetlla a la fresca, devant d'espectacles que no 'ns preocupen y que més aviat nos fassan esclatar en una riallada que no pas posarnos massa serios. Pero al hivern es tot al revés: lo desolat de la naturalesa sembla que 'ns fa concentrar y 'ns prepara pera impresions més nobles. Per aixó es al hivern quan les funciones teatrals tenen més importancia y lluhiment y quan tenen lloch tots los estrenos y aconteixements artístichs. Y 'ls empresaris, que quan lo públich hi va ells ja 'n tornan, s'apressan a obrir los teatres del interior aixís que la calor amayna y a oferir alguna novetat que 'ls proporciona un bon despatx a la taquilla.

Aquest any hem comensat bé, gracies a Deu, que no cada any se pot dir.

En el Liceu (perque la gent no s'encarrilava cap al Circo), comensaren les funcions ab un quadro de Companyia que no era ni tan sols soportable, pero en lo qual figurava la célebre Donadio, únich atractiu que determinava al públich a pagar uns preus escepcionals pera sentir unes óperes que de tan velles ja tothom sab de memoria. Pero la Donadio per sí sola basta pera fer omplir lo teatre, y aixís ha passat. Les poques representacions que s'han dat del Barbero y La Sonámbula han sigut altres tants plens qu'han procurat a la cantant bona cullita d'aplausos y a l'Empresa més que regulars ingressos.

La veu de la Donadio es tan fresca ara com la primera vegada que vingué a Barcelona, la manera d'afili-granarla es la mateixa de sempre, l'art de l'expressió es cada dia major: la admirable facilitat ab que vens los majors obstacles y les dificultats qu'ella mateixa 's crea, arrencaran sempre ovacions com les que 'l públich li tributa. Potser que a segons qui no li agrada 'l género, pero sempre s'haurá de reconeixer lo mérit. Nosaltres sentirem a un espectador que mitx enfadat deya:—Aixó no es cantar, aixó es fe 'l rossinyol.—Pero per sentir aquest rossinyol se poden pagar vuyt rals d'entrada, li contestá un que tenia al costat. Y nosaltres creyem que tenia rahó.

Lo degá dels nostres teatres, lo clàssich, lo de Santa Creu, ha aparegut elegantment restaurat, ab la supressió de la línia de butaques del anfiteatre del primer pis, y lluhint en cambi en los baixos una verdadera garlanda de palquets que ab ses ayroses baranes de ferro permeten lluhir per complet los vestits de les senyores, de manera que un dia d'entrada plena es alló una corona de bé de Deu que 'ls ulls s'hi encantan; aixís estava la nit del 22 del mes passat en que obrí ses portes al públich. En ell actúa la Companyia italiana de que forman part la senyora Marini y 'l senyor Ceresa, ja coneguts dels nostres lectors, y han donat fins ara tal variació a ses funciones que, passat de La Pamela, no s'ha repetit encara cap de les produccions representades. Comensaren aquestes ab La Straniera, y han seguit després ab La Vedova, I Danicheff, Fernanda, La serva amorosa, Dora, Il suicidio, Fuochi di paglia, Il figlio di Coralia, La signora dalle camellie, Il signor Alfonso, Amleto y Dita di Fatta. Com no es aquesta l'ocasió d'examinar les obres, dirém solzament que en totes ha estat bé la Companyia, distingintse la senyora Marini y 'l senyor Ceresa principalment en Fernanda, Dora, Il suicidio, Pamela, La signora dalle camellie y Amleto. Ab aquesta última tingué ocasió de donar una prova més de lo molt que val lo senyor Ceresa, en la nit de son benefici, obtenint un écsit complet, aplausos a desdir y regalos de molt bon gust que li feren los abonats y 'ls concurrents diaris. Ab esta mena d'espectacles lo teatre Principal pot conservar la seva fama antiga y continuar reunint en sa sala lo més triat de Barcelona: l'aristocracia del art y l'aristocracia del diner.

També ha comensat sa campanya 'l teatre Romea, y en ell lo Teatre Catalá qu'és lo que més nos interessa. Ha inaugurat la llista dels estrenos La bolva d'or, comedia en tres actes original de don Joseph Feliu y Codina, de la qual no volém ocuparnos encara porque estém convensuts que son autor, en vista de sa primera representació, voldrá ferhi algunes esmenes (com es ja de costum en nostre teatre), y creyém qu'alguna n'hi pot fer que millore molt sa producció. Per avuy sols farém constar que l'obra fou ben rebuda, qu'está generalment ben escrita y dialogada ab naturalitat, y que té un primer acte molt superior als dos restants. Vistes les altres representacions, serém més estensos.

Tal ha sigut l'inauguració de la temporada d'hivern en los principals teatres de Barcelona, y es ben segur que cada any per aquest temps voldriam poder dir com enguany:—Deu n'hi dó!

F. M.

publicació d'histories locals de Catalunya, y entre las últimas recordém: la de Tarrassa per Ventalló, la de Canet de Mar per Xiqués y Soler y la de Vilanova y Geltrú per Coroleu, á las que han precedit muchas otras, extensas y ben coordinadas.

Las obras s' enviarán, ab las condicions d' altres certàmens á Madrid en la Secretaria de la Societat, Valverde, 8, principal, fins al 31 de Desembre pròxim. Poden esser escrites indistintament en espanyol, francès, alemany, anglès, italià, ó portugués. Del català no s'en resa; per aqueixos senyors la llengua catalana es més estranya que l'inglesa ó alemanya.

Reproduhim del *Diari Català* del 4 del corrent, la plausible nova de que ha quedat constituït en Madrid lo *Centro Català*, haventse procedit á l'inauguració ab gran entussiasme. Molt nos complaurá que dit Centro s'esmeri ab lo millor éxit, en tot lo relatiu á son institut.

* Ab motiu de l'inauguració del corrent curs acadèmic, que tingué lloch lo dia primer del mes en nostra Universitat literària, ab gran pompa y ab notable concurs de catedràtics, autoritats y representants de Corporacions; tinguérem ocasió d'apreciar las milloras fetas en dit edifici, essent notables las del gran saló, los primers treballs pera la instal·lació de la Biblioteca y la comensada galeria de retratos de Rectors de dita Universitat.

En lo vestibul tinguérem ocasió de veurer las campanas destinadas pera lo rellotje, vuydadas en Vich per don Miquel Forcada. De ditas campanas, la de las horas pesa 1,077 kilógrams, y la dels quarts 564'50. Portan abduas en una cara del cos l' escut de dita Universitat ab corona Real y dos branques de llorer, y en la part oposada inscripcions en aquesta forma.

La de las horas:

HUJUS AERI CAMPANI
MICHAELE FORCADA VIC. CONFLATI
ANNO MDCCCLXXX
REGN. ALFONSO XII
ALUMNI ET MAGISTRI ACADEMIAE
BARCINONENSIS OBTEMPERATE SONO

La dels quarts diu:

CYMBALUM
A. MICH. FORCADA, VIC.
ANNO MDCCCLXXX
FUSUM.

Don Francisco Puigjaner y Gual ha remès a nostra redacció un prospecte de sa obra *Historia de la villa de Valls*, prospecte que contenint l'índice de l'obra nos ha fet formar d'ella favorable concepte. Diu son autor, segons traduhim: que «res hi ha tan interessant com lo coneixer l'història del país que nos ha vist naixer... y que per tal motiu havia cregut prestar un servey a sos compatriotas... quant y més que ningú fins are s'havia dedicat a borronear y publicar unas malas Memorias.»

Segons l' esmentat índex que estractém, l' Historia de Valls contindrà: acabada noticia de sa situació topogràfica y primers pobladors; antigüetat de la vila, de sas cavalleries de pareatge y *resclosas*; noticia històrica desde sa restauració y cessió á Sant Olaguer y després al príncep Robert d' Aguiló, fentse menció de sas iglesias, castells, etc.; Universitat de Valls, Jurats, Prohoms, Batlles y altres càrrechs; Fabricació de panyos en lo segle XIII; Privilegis; restauració del castell; epidemia de la glánola; turbulencias en temps de don Joan I; acunyació de la moneda *bissana*; beneficencia pública en lo segle XVI; creació dels *Mossos de Valls* en lo segle XVII, organisació de las *Esquadras* y serveys prestats pels *Mossos*.—*Vigatans* y *Butiflers*; Notables obras públicas en lo segle XVIII; sa actitut y situació en la guerra de l' independència; creació en la guerra civil del primer Batalló lleuger de Valls, que prestá especials serveys; Bandos de l' *Olla* y *Rostit*; Ayguat de 1850; Descripció de Valls actual; costums populars; las *Torras* ó *los Xiquets de Valls*, etc.; ullada retrospectiva en tres capítols y en lo últim llarga menció dels homes célebres y notables de Valls, seguint després un escollit apèndice de documents autèntichs. Aquesta obra, illustrada además ab bon número de láminas, está en vias de publicació, admetentse suscripcions en Barcelona en la llibreria de Lopez Bernagossi, y en Gracia en l' Imprenta del carrer de l' Encarnació núm. 42; y no dubtém que prestará la general utilitat que li atribueix son autor.

D'enhorabona 's troba la tan necessaria é interessant

Lo *Centro Graciense* donà en lo dia set de Setembre una vetllada literària musical que fou molt lluhida. Se llegiren treballs de las Sras. Moncerà y Massanés y dels senyors Ubach, Vidal, Soler, Guimerà y Altas. Los intermedis foren amenisats per los distingits pianistas Srs. Daniel y Pujol, terminant la festa ab un animadíssim ball de societat.

Celebrém moltíssim la notícia de que per lo Ministeri de Foment s' ha disposat que fossen empresos los estudis necessaris pera algunas reparacions que son molt urgents en lo magnífich monastir de Santas Creus.

En l' impossibilitat de respondrer individualment al gran número de cartas que rebém tant d' Espanya com de las provincias d' Ultramar, felicitantnos per la aparició de LA ILUSTRACIÓ CATALANA; doném á tots las mes expressivas gracias desde nostras columnas, assegurant que procuraré m fernos dignes de la confiança que nos ha dispensat lo públich y á las cartas de que havém fet mérit.

A l'hora de entrar en màquina aquest número, terminava en lo gran Saló de Cent de nostra Casa Consistorial l'escrutini pera l'elecció de mesa del primer Congrés Catalanista, resultant elegits los senyors següents:

President, don Valentí Almirall; Vice-Presidents, don Frederich Soler y don Ramon Arbia, y Secretaris, don Joan Maluquer, don Rossendo Arús, don Emili Vilanova y don Narcís Campmany.

En lo número vinent donarém més detalls del acte.

FRUYTA DEL TEMPS.— Ab aquest títol acaba de publicar don Julio Francisco Guibernau una col·lecció de poesias, la major part de las quals revelan las opinions avançadissimas del autor en politica y en filosofia. Ab aquest llibre lo senyor Guibernau s' acredita de molt regular versificador, y si aquesta qualitat fos per si sola suficient pera reputar un poeta, l' autor del llibre mencionat, se hauria col·locat, ab la publicació del mateix, á una envejable altura entre la numerosa joventut qu' ab molt profit conrea la poesia de la terra; pero ab tot deslluheixen y no poch lo mérit d' aquesta obra, l' excepticisme y 'l cinisme portats fins á l' audacia per lo que respecta als sentiments mes delicats de l' home, que dominan en casi totes las planas del llibre en qüestió. Aquest ha sigut esmeradament estampat á casa en Tasso y s' ven al preu de 8 rals en la llibreria del senyor Lopez Bernagosi.

La *Exposició Parés*, que durant l'estiu no havia mostrat més que los fruits dels pintors y esculptors pensionats en Roma, qu'aprofitant las vacaciones de la academia de aquella artistica ciutat han vingut á reveure sa patria portant ab ells sas obras, ab las que s'hi han vist los avensos fills del amor al art y sa perseverancia en l'estudi dels bons mestres, ha tornat á sa vida anterior, á son moviment artístich, vejentse de dia en dia més freqüentada per personas amantes de nostras glorias artisticas y ávidas d'admirar las obras dels que, sens moures de nostra estimada Catalunya, saben donar variació á sas concepcions y fan que sigan justament celebradas y conegudas.

Durant la desena que acaba de transcorrer numerosas han sigut las obras exposadas en dit local, la major part degudas al jove pintor don Leopold Roca, un dels que també formen part de la colonia catalana en Roma.

L'artista senyor Roca se dedica á la pintura, per la que se li veuen bonas disposicions tan en lo relatiu al dibuix com en la part de colorit. Es mostra de lo que deixém dit la *Sortida de missa* y *Lo Trovador*, quadros al oli últimament exposats, y en los que si be se hi veu certa inexperiencia y poca seguretat en la aplicació del color, en cambi produheixen bon efecte de conjunt, com per exemple lo primer dels quadros citats, que 's recomana per la naturalitat en la agrupació de las figuras y per lo tó general. Aquesta obra es de lac que més bé indica en son autor las felissas disposicions que posseheix pera 'l cultiu de tan difícil art, mes es també la que revela la indecisió en lo modo de fer, y sobretot en los tons en general rebuscats y aplicats á copia de molt treball.

Hi ha constituïda á Bilbao una institució, propietat de la Santa Casa de Misericordia, que porta per doble fi facilitar la instrucció pública y socorrer l'indigencia. La *Biblioteca instrucció y caridad* es la que posa al alcanse de totes las classes socia's un centro de lectura assurtit abundantment de tota mena d'obras y sostenint un aplech de revistas y periódichs lo mes complert y escullit, cumplint ab un dels fins qu'hem indicat. Invitats á remetre'hi nostra IL·LUSTRACIÓ, ho hem fet ab molt gust, y ho retrayém ara tan sols per invitar als altres periódichs catalans que no tenen noticia d'aquella institució, y á nostres autors, á que hi envien sas publicacions contribuïnt á la realisació de tan caritativa idea: axís també cumplim ab la petició que 'ns fa la *Biblioteca instrucció y caridad* de Bilbao.

Ara sols nos toca doldrens de què en Barcelona y demés punts importants de Catalunya no tinguem biblioteques per l'estil que per tendir al objecte de la de Bilbao, no trigarian á omplir-se, gracias á la coneguda generositat de nostres autors.

La Protectora infantil es lo primer centro establert en Espanya pera 'l reconeixement de didas y colocació de las mateixas. Verdaderament qu'un establiment de aqueixa classe feya falta á Barcelona, y sols cumplint los estatuts que la direcció ha tingut la galantería de remetre's, ja comptará desd' ara nostra ciutat ab un centro protector dels infants digne de compararse ab los altres del estranger. La casa compta ja ab un escullit material de tots los aparatos que la ciencia moderna te declarats com á útils pera l'important assumpto de sa institució, comprats á París. Te montat un local apropiat instalat en lo Portal del Angel, 12, principal, visitable per medi d' uns magnífichs cromos-targetas que reparteix y dels quals nos ha fet l' obsequi d' enviar-nos en un bon número.

Nosaltres saludem a la *Protectora infantil* y li desitgem bona sort en la realització de sa humanitaria idea.

S' ha publicat lo programa de premis del primer concurs que tracta de celebrar la *Sociedad Madrileña pro-*

L'artista deu treballar sa obra esborrant y retocant fins que no hi sapiga més que fer, mes l'espectador sols deu apreciar lo que veu, y desitja entreveure en ella una simplicitat que l'afecti y l'cautivi.

La figura del *Trovador* es una academia, obra d'estudi, y mereix los majors elogis la testa que es de color fresch y apuntada ab seguretat.

Una numerosa colecció de dibuixos que's troba també en la citada *Exposició*, es deguda al mateix senyor Roca, qui en ells fa gala de la destresa que té en lo maneig del llapis. Sobresurt d'entre aquestos un bonich y ben fet retrato.

Los artistas que habitualment resideixen en nostra capital han mostrat també que no en vá los hi passa 'l temps per encaminarse vers á la perfecció del noble art que conreuhan.

Conegudissims son de nostre públich los paysagistas senyors Armet y Urgellés, lo primer elegant sempre en sas concepcions en mitj de son reconegut amanerament, y lo segon traslladant á la tela ab tota sa veritat, á la naturalesa que embeleix á voltas; donchs bé, aquestos dos artistas son los primers, que en la estació present, nos han fet admirar los fruyts de son talent, exposant lo senyor Armet un paystatge de bonich conjunt y acabats detalls y lo senyor Urgellés una bellíssima página de la natura, deliciosíssima per lo tot y per cada una de sas parts.

Lo senyor Carbonell, jove pintor, qual nom va cada dia essent més conegut, per agermanar sempre la poesia á la pintura, nos ha mostrat un quadret, bonica vanguardia de lo que exposará durant lo present mes, qual títol es *Lo Rosari*. Representa aquest la nau d'una igle-

sieta de un poblet en lo moment de resarse 'l rosari. Aquesta obra fou venuda avans d'acabarse de pintar. S'hi nota en ella que son autor te bons coneixements de perspectiva y pinta ab valentia y veritat, notantse com en totas sas obras certa idealisació, no filla dels detalls sino del conjunt per los llochs per ell sempre escullits.

Duas son las obras escultóricas que havém tingut ocasió de veure, y totas duas denotan en sos autors l'avens, y las disposicions que tenen pera lo cultiu del art de Phidias. Son aquestas degudas al senyor Llimona, pensionat en Roma per lo Exm. Ajuntament de Barcelona, y lo senyor Font.

L'obra del senyor Llimona es un busto de més que tamany natural representant á un sacerdot del baix imperi. Lo pastís del modelat, las líneas correctas y plenas de veritat y l'expressió de la cara fan de aquest busto una verdadera obra de art que honra á son autor y deixa entreveure lo molt que d'ell pot esperar la Corporació qu'ab tant acert lo protegeix.

Al senyor Font havém tingut ocasió de véuerli una figura que ell titula *Un pária en l'agonia*, y no podém menys que encoratjarlo, segurs de que seguint per est camí, lográ posarse á l'altura dels que ja s'han conquistat un nom enviable cultivant tan noble art.

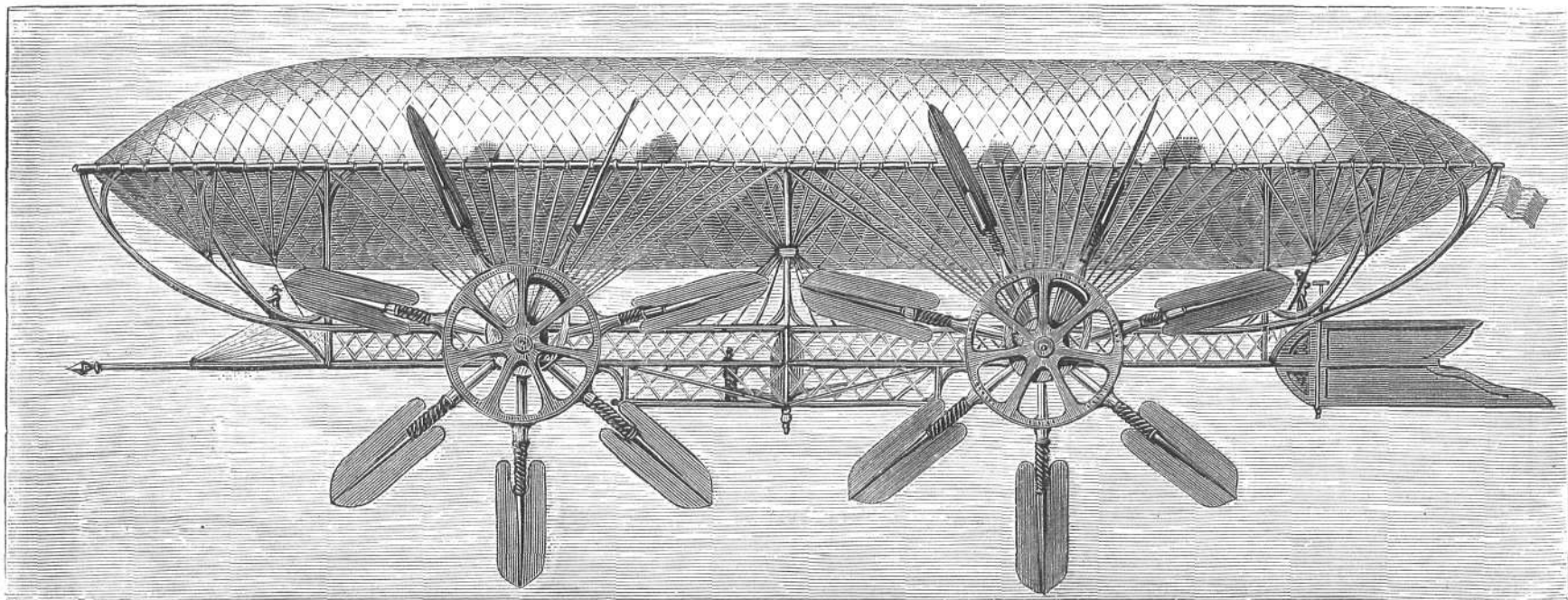
L'obra del senyor Font no volém dir que no careix de defectes; reconeixém que 'n té, mes supleixen á aquests, que's notan en los peus y mans de la figura, per lo ben estudiat del tors, los antebrazos, que están molt ben modelats, y la testa que es expressiva. Continui 'l citat artista per aquest camí y sempre 'ns tindrà á son costat com hi estarán tots los amants de la imparcialitat y rectitut en la critica.—X.

DIBUJ DE TÁMARO

GRABAT PER FLORIS

LÁPIDA DE SANTA MARÍA DE LA MAR
Y SEPULCRE DE L'ARDIACA BERNAT LULL
BARCELONA

L' ERION

MÁQUINA AERONÁUTICA INVENTADA PER L'ENGINYER AMERICÁ STOUT

CASAS RECOMANABLES

LA VERITABLE CERILLA D'ESPERMA, se vent en grós y en petit, en casa Pascual Perpiñá. Número 153. Passeig de Gracia, número 153.

JOYERÍA y ARGENTERÍA, de F. de Asís Carreras y Companyia. Carrer de Argenteria, 9 y 11.

GRAN ESTABLIMENT DE CERÁMICA, de Enrich Llistar. Carrer de Pelayo, número 32.

FOTOGRAFÍA D'ADUARD. Rambla del Centro.

FRANCISCO OLIVELLA, pintó y daurador de imatges. Núm. 3. Carrer de Ferlandina, núm. 3.

SOMBRERERÍA de G. Estela. R. del Mitj, n. 19.

EBANISTERÍA Y MOBLES DE LUXO, de Gas-set Viñas. Núm. 7. Passatge del Crèdit, núm. 7.

FÁBRICA DE TRANSPARENTS. Primera d'Espanya, de Jaume Boada. Rambla d'Estudis, 10.

MAGATZEM DE MÁRMOLS, de Francisco Planas. Núm. 14. Rambla de Santa Mónica, núm. 14.

LAMPISTERÍA de Ramon Alsina. Girona, n. 117.

JOYERÍA de V. de Masriera y fills. Fernando VII.

TALLER DE ESCULTOR TALLISTA, de Francisco Ribó. Carrer de la Diputació, n. 417.

GRAN BASAR DE SASTRERÍA de J. Constans. Número 12. Carré Nou de la Rambla, número 12.

GRAN FÁBRICA DE CARETAS, de Joseph Galcerán. Carrer Nou de la Rambla, número 12.

FÁBRICA DE LLITS Y CAIXAS DE FERRO pera guardar diners, de J. Molera. Hospital, 67.

GRAN ARMERÍA Y QUINCALLERÍA de Lluís Vives y Comp. Carrer de Fernando VII, núm. 30.

TALLER de mármols, de M. Camí. P. de la Creu, 21.

FÁBRICA D'OBJECTES DE METALL BLANCH Y DAURAT, de Francisco P. Isaura. Olm, n. 10.

GRAN BASAR DE SASTRERÍA de Rabassó y Palau. Carrer Nou de la Rambla, 8, entresuelo.

SOMBRERERÍA de Bartumeu Puig. R. Centro, 8.

BAUCELS Y FILLS, constructors de carruatges de lujo y de tramvías. Ronda Sant Pau, número 9.

GRAN FARMACIA de J. Forn. Carrer Gignás, 53.